

**IZVJEŠTAJ O RADU SAVJETA ZA TRGOVINSKE OLAKŠICE
ZA 2023. GODINU**

Podgorica, mart 2024. godine

Sadržaj

I Uvod	3
1.1. Polazne osnove i uloga Savjeta za trgovinske olakšice	6
1.2. Struktura i sastav Savjeta za trgovinske olakšice	7
II- Sjednice Savjeta za trgovinske olakšice	5
III- Izvještaj o stanju u oblasti trgovinskih olakšica	7
IV- Izazovi i preporuke u radu Savjeta za trgovinske olakšice	14

I - Uvod

1.1. Polazne osnove i uloga Savjeta za trgovinske olakšice

Trgovinske olakšice su koncept usmjeren na sistemsko stvaranje optimalnog okruženja za obavljanje spoljnotrgovinskog poslovanja. Smanjenjem kompleksnosti, vremena i troškova sprovođenja procedura u prekograničnom prometu robe, poštujući pravila koja garantuju bezbjednost zdravlja ljudi, životinja i bilja, trgovinske olakšice obezbjeđuju da se ove procedure odvijaju na efikasan, transparentan i predvidljiv način.

Svoj globalni značaj, ali i obaveznost, ovaj koncept je dobio zaključivanjem Sporazuma o trgovinskim olakšicama Svjetske trgovinske organizacije (STO) u decembru 2013. godine, koji je Crna Gora ratifikovala 27. marta 2016. godine, a kojim se članice STO obavezuju da sprovedu čitav set mjera kako bi dodatno unaprijedili i olakšali međunarodnu trgovinu. Slijedeći ovaj primjer, a imajući u vidu da nijesu sve CEFTA Strane ujedno i članice STO-a, CEFTA Strane su potpisale Dodatni protokol 5 kojim su se sporazumjele da dodatno eliminišu prepreke u njihovoj međusobnoj trgovini kroz:

- usklađivanje inspekcijskih graničnih kontrola bez narušavanja njihove svrhe, pravilnog sprovođenja ili njihove efikasnosti;
- ulaganje u informacione i komunikacione tehnologije kako bi se obezbijedila elektronska razmjena dokumenata, podataka i informacija između CEFTA Strana;
- unapređenje kvaliteta analize rizika;
- međusobno priznavanje sertifikata ovlašćenih privrednih subjekata (OPS).

Savjet za trgovinske olakšice obrazovan je Odlukom Vlade Crne Gore broj: 07-430/23-2301 od 18. maja 2023. godine ("Službeni list Crne Gore", br. 57/23). Savjet je tijelo koje je preuzelo nadležnosti ranijeg Nacionalnog komiteta za trgovinske olakšice. Nacionalni komitet za trgovinske olakšice formiran je na osnovu Zaključaka Vlade Crne Gore broj: 08-1630/3 od 10. jula 2014. godine, a u maju 2015. godine Rješenjem Ministarstva finansija broj: 04-6770/2, od 14. oktobra 2015. godine,¹ kao stalno multiagencijsko koordinaciono i savjetodavno tijelo zaduženo za uspostavljanje, implementaciju i praćenje procesa reformi koje, na nacionalnom nivou, proizilaze iz koncepta trgovinskih olakšica.

Odluka o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice donijeta je u cilju jačanja strukture ovog tijela i prilagođavanja čestim kadrovskim i organizacionim promjenama u prethodnom periodu. S obzirom da je kontinuirano funkcionisanje ovog tijela međunarodna obaveza proistekla iz STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama (TFA) bilo je neophodno uspostaviti institucionalnu strukturu koja će moći da na valjan način odgovori preuzetim obavezama.

Savjet za trgovinske olakšice je zadužen za planiranje i koordinaciju reformi iz oblasti trgovinskih olakšica, kao i praćenje primjene STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama, CEFTA Dodatnog protokola 5 i drugih bilateralnih i multilateralnih sporazuma iz ove oblasti, kao i obezbjeđivanje efikasne koordinacije između nadležnih državnih organa, drugih nadležnih institucija i privatnog sektora u tom procesu. Efikasno olakšavanje trgovine povezano je sa povećanim trgovinskim tokovima, koji su ključni za ekonomski razvoj. Naponi Savjeta u poboljšanju/pojednostavljenju procesa u prekograničnom prometu robe treba da privuku strane investicije, podstaknu izvoz i stimulišu ekonomski rast.

Odlukom o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice, Savjet je preuzeo ulogu upravnog odbora za uspostavljanje sistema jedinstvenog šaltera i biće nadležan da daje preporuke i usmjerava razvoj i primjenu projekta nacionalnog jedinstvenog šaltera u prekograničnoj trgovini, shodno

---

¹Rješenje Ministarstva finansija je izmijenjeno Rješenjem broj: 07-1187 od 20. aprila 2017. godine i Rješenjem broj: 01-19622/1 od 5. decembra 2019. godine.

obavezi koja je proistekla iz Projekta „Trgovinske i transportne olakšice na Zapadnom Balkanu“ koji se finansira kreditnim sredstvima Svjetske banke (IBRD). Ugovorom o zajmu, koji je postao efektivan 28. septembra 2023. godine, predviđena su sredstva u iznosu od oko 4.5 mil EUR za uspostavljanje ovog sistema.

1.2. Struktura i sastav Savjeta za trgovinske olakšice

Shodno Odluci o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice Savjet ima 23 člana, a predsjednik Savjeta je državni sekretar u Ministarstvu finansija.

Zamjenici predsjednika su generalni direktor Direktorata za poreski i carinski sistem u Ministarstvu finansija i generalni direktor Direktorata za međunarodnu saradnju, evropske integracije i implementaciju EU fondova u Ministarstvu ekonomskog razvoja koji mijenjaju i podržavaju predsjednika u svojim specifičnim oblastima stručnosti.

Predstavništvo Vlade

Pored Ministarstva finansija i Ministarstva ekonomskog razvoja, uključeni su članovi iz različitih ministarstava i drugih organa uprave, i to:

- Ministarstvo javne uprave,
- Ministarstvo saobraćaja i pomorstva,
- Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede,
- Ministarstvo unutrašnjih poslova,
- Uprava carina,
- Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove,
- Uprava za inspekcijske poslove,
- Uprava policije,
- Agencija za zaštitu životne sredine,
- Institut za lijekove i medicinska sredstva.

Članovi bi trebalo da osiguravaju široku zastupljenost državnih organa uključenih u olakšavanje trgovine, pružajući sveobuhvatnu ekspertizu i ovlaštenja.

Predstavništvo privatnog sektora i udruženja

Savjet uključuje predstavnike različitih trgovinskih i poslovnih udruženja, osiguravajući da se perspektiva privatnog sektora ugradi u donošenje odluka, i to:

- Montenegro biznis alijansa,
- Unija poslodavaca,
- Američka privredna komora,
- Savjet stranih investitora,
- Crnogorsko udruženje poslodavaca,
- Asocijacija menadžera Crne Gore i
- Privredna komora-Udruženje špeditera, Udruženje trgovine i Udruženje malih i srednjih preduzeća i preduzetnika.

Ova struktura i sastav odražavaju sveobuhvatan i kolaborativan pristup, koji obuhvata nadležne resore, privatni sektor i trgovinska udruženja, sa ciljem unapređenja procesa olakšavanja trgovine u Crnoj Gori i njihovog usklađivanja sa međunarodnim standardima.

Koordinaciono tijelo Savjeta za trgovinske olakšice

Savjet je na konsitutivnoj sjednici održanoj 3. jula 2023. godine formirao Koordinaciono tijelo, čiji su primarni zadaci da koordinira i učestvuje u pripremi informacija, izvještaja, planova i drugog neophodnog materijala koji će pomoći Savjetu u procesu donošenja odluka i pruži podršku Savjetu u koordinaciji i upravljanju projektima i inicijativama za olakšavanje trgovine.

Članovi Koordinacionog tijela su službenici koje su imenovali državni organi u čijoj nadležnosti je najveći broj mjera i aktivnosti iz oblasti trgovinskih olakšica (Ministarstvo finansija, Ministarstvo ekonomskog razvoja, Ministarstvo javne uprave, Uprava carina, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove, Uprava za inspekcijske poslove, Uprava policije), kao i predstavnik Udruženja špeditera Privredne komore. Radom ovog tijela koordinira Ministarstvo finansija (Direkcija za carinski sistem i carinsku politiku).

II Sjednice Savjeta za trgovinske olakšice

Na konstitutivnoj sjednici Savjeta za trgovinske olakšice, koja je održana 3. jula 2023. godine, donijeti su sljedeći zaključci:

	Zaključak	Realizovano	Obrazloženje
1	Savjet je razmotrio i usvojio jednoglasno Poslovnik o radu Savjeta za trgovinske olakšice	√	
2	Savjet je donio jednoglasno odluku o formiranju Koordinacionog tijela Savjeta za trgovinske olakšice (nakon postizanja saglasnosti da se u Koordinaciono tijelo uključi još jedan predstavnik Ministarstva ekonomskog razvoja i turizma)	√	
3	Zadužuje se Ministarstvo ekonomskog razvoja i turizma da preduzme aktivnosti u cilju dostavljanja nove notifikacije "TFA Database profile - Contact points, Montenegro" STO u skladu sa Odlukom o obrazovanju Savjeta za trgovinske olakšice.	√	
4	Zadužuje se sekretar Savjeta da članovima dostavi excel tabelu sa mjerama i aktivnostima iz Akcionog plana za sprovođenje Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022, radi dostavljanja informacija o statusu realizacije predviđenih aktivnosti.	√	
5	Zadužuju se institucije da u dijelu svoje nadležnosti dostave sekretaru Savjeta status realizacije aktivnosti iz Akcionog plana Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022, do 1. septembra 2023. godine.	√	

6	Zadužuju se institucije da iz svoje nadležnosti pripreme pregled ključnih problema koji otežavaju prekogranično kretanje robe uz predloge za prevazilaženje tih problema, najkasnije do 1. septembra 2023. godine.	Djelimično realizovano	Imajući u vidu da je Koordinaciono tijelo u decembru 2023. godine počelo s izradom nacrtu Programa trgovinskih olakšica 2024-2026, dogovoreno je da se barijere u spoljnoj trgovini detaljno sagledaju u procesu izrade tog dokumenta i da se u odnosu na identifikovane barijere u Programu definišu konkretnje mjere i aktivnosti za njihovo prevazilaženje.
7	Savjet je razmotrio Izvještaj o implementaciji Sporazuma o trgovinskim olakšicama TFA po metodologiji Svjetske banke.	√	
8	Savjet je razmotrio Izvještaj Grupacije Svjetske banke o zrelosti Savjeta za trgovinske olakšice.	√	

Koordinaciono tijelo je u 2023. godini održalo dva sastanka i to: 6. novembra 2023. godine i 25. decembra 2023. godine.

Koordinaciono tijelo je na navedenim sastancima razmatralo status realizacije zaključaka sa prve sjednice Savjeta, definisanje strateškog okvira u oblasti trgovinskih olakšica kroz formulisanje reformske mjere koja se odnosi na trgovinske olakšice u Programu ekonomskih reformi (PER) 2024-2026. i pripremu Programa trgovinskih olakšica 2024-2026. s Akcionim planom.

U tom kontekstu, u PER-u 2024-2026 u okviru Strukturne reforme br. 1. *Unapređenje poslovnog okruženja i formalizacija neformalne ekonomije* (reformska mjera 1: Jačanje mehanizama za formalizaciju neformalne ekonomije) kao aktivnost za realizaciju mjere, između ostalog, navodi se nastavak pojednostavljenja i modernizacije carinskih postupaka uz proširenje automatske obrade i elektronske razmjene podataka, vezano za primjenu CEFTA Dodatnog protokola 5.

Takođe, na inicijativu Koordinacionog tijela je obezbijedena podrška konsultanta Međunarodne finansijske korporacije (IFC) za izradu Programa trgovinskih olakšica 2024-2026, nakon čega je dogovorena dinamika i način rada na ovom dokumentu. Predloženo je da Vlada navedeni program usvoji u II kvartalu 2024. godine.

U okviru Koordinacionog tijela su preduzete aktivnosti na ažuriranju STO notifikacije (*NOTIFICATIONS UNDER ARTICLES 1.4, 10.4.3, 10.6.2 AND 12.2.2 OF THE AGREEMENT ON TRADE FACILITATION*) koja se odnosi na dostupnost i objavljivanje propisa, procedura, dokumentacije i kontakt tačaka u nadležnim organima koji su zaduženi za uvoz, izvoz i tranzit robe.

III Izvještaj o stanju u oblasti trgovinskih olakšica

Ključna postignuća u 2023. godini u odnosu na identifikovane ciljeve

Pridruživanje Evropskoj uniji i integracija u multilateralne i regionalne trgovinske tokove za Crnu Goru predstavljaju strateško opredjeljenje, koje podrazumijeva prihvatanje i implementaciju usvojenih vrijednosti i standarda u čitavom nizu oblasti, uključujući i prekograničnu trgovinu.

Koristeći iskustva i najbolje prakse koje se u ovoj oblasti primjenjuju, zadaci Savjeta za trgovinske olakšice su da identifikuje sistemsku „uska grla“ u prekograničnoj trgovini i, u skladu sa svojim specifičnostima, predloži strateški i operativne ciljeve, pravce i prioritete djelovanja, kao i uloge i odgovornosti nadležnih državnih organa i udruženja privatnog sektora u tom procesu.

U tom smislu prepoznato je pet operativnih ciljeva čija realizacija treba da doprinese otklanjanju administrativne neefikasnosti u prekograničnom prometu robe koje utiču na konkurentnost zemlje, čime će se smanjiti vrijeme i troškovi kretanja robe preko crnogorskih granica. Za postizanje ovih ciljeva u narednom periodu je potrebno utvrditi adekvatne mjere koje će implementirati nadležni organi u saradnji sa privatnim sektorom.

Radi realizacije identifikovanih ciljeva, u izvještajnom periodu su sprovedene sljedeće aktivnosti od strane nadležnih organa:

1) Unapređenje transparentnosti i pristupa informacijama - obuhvata povećanje dostupnosti i kvaliteta informacija koje se odnose na prekograničnu trgovinu i uspostavljanje kontakt tačaka u okviru nadležnih organa koje će odgovarati na razumne upite zainteresovanih strana. Namjera je da se kroz transparente, javno objavljene i dosljedne procedure i pravila omogući svim zainteresovanim stranama da u potpunosti budu svjesni svojih prava i obaveza, unaprijedi odnos javnog i privatnog sektora, obezbjeđujući istovremeno otvorenost, međusobno povjerenje i poštovanje.

Uprava carina je ključna dokumenta objavljivala na sajtu e-carina, koji je uspostavljen zbog realizacije brojnih projekata. Takođe, iste je dostavljala sekretaru Odbora Udruženja špeditera Privredne komore Crne Gore (PKCG), kako bi poslovna zajednica bila blagovremeno upoznata s istim. Od decembra 2023. godine Uprava carina nema sajt u okviru Vladinog web sajta, te će odmah u 2024. godini, nakon uspostavljanja novog sajta, početi s uređivanjem istog.

Uprava za bezbjednost, hrane, veterinu i fitosanitarne poslove (UBH) je redovno ažurirala web stranicu (<https://www.gov.me/ubh>) radi unapređenja transparentnosti i pristupa informacijama. U novembru 2023. godine na web sajtu UBH objavljena je nova stranica: Kutak za potrošače. Zahvaljujući ovoj stranici, potrošači i druga zainteresovana lica u Crnoj Gori mogu postaviti pitanja ili poslati inicijativu službenicima i inspektorima Uprave, te je na ovaj način omogućena direktna komunikacija UBH sa svim zainteresovanim stranama (<https://www.gov.me/ubh/kutak-za-potrosace>) Rubrika: PITAJTE/PRIJAVITE (<https://www.gov.me/ubh/kutak-za-potrosace/pitajte-prijavite>). Dodatno, UBH redovno objavljuje informacije iz svoje nadležnosti i na CEFTA-a Portalu i drugim portalima koji su obavezujući po međunarodnim konvencijama (npr. IPPC kontakt tačka: <https://www.ippc.int/en/countries/all/contactpoints/>). **Uprava za inspeksijske poslove** je tokom 2023. godine, objavila kontrolne liste gotovo svih inspekcija unutar ove uprave, zahvaljujući kojim subjekti nadzora iz svih vrsta privrednih djelatnosti mogu lakše uvidjeti koje to konkretne djelove zakona će inspektori kontrolisati na terenu.

Radi unapređenja dostupnosti i kvaliteta informacija, u toku je izrada STO Notifikacije - NOTIFICATIONS UNDER ARTICLES 1.4, 10.4.3, 10.6.2 AND 12.2.2 OF THE AGREEMENT ON TRADE

FACILITATION. Takođe, **Ministarstvo ekonomskog razvoja** redovno objavljuje informacije iz svoje nadležnosti koje se odnose na STO, dok CEFTA ima svoj Portal.

Takođe, uspostavljanjem Savjeta za trgovinske olakšice, kao i Koordinacionog tijela Savjeta za trgovinske olakšice, uspostavljen je pravni osnov za definisanje nadležnih resora kao i mreža kontakt tačaka u okviru resora. U ovom dijelu, pripremljena je Notifikacija *TFA Database profile Contact points Montenegro*². Ista je distribuirana STO-u i dostupna je na linku - <https://tfafacility.org/country/montenegro>.

2)Usklađivanje i racionalizacija formalnosti, dokumentacije i taksi – podrazumijeva vršenje redovne revizije svih formalnosti, dokumentacije, taksi i naknada u vezi sa uvozom, izvozom i tranzitom roba u cilju minimiziranja administrativnih opterećenja poslovne zajednice.

Ministarstvo javne uprave je za potrebe olakšavanja procesa plaćanja državnih taksi i usluga iz domena državnih organa i lokalnih samouprava Crne Gore realizovalo projekat informacijski sistem za elektronsku naplatu i kontrolu naplata administrativnih taksi i naknada. Informacijski sistem za elektronsko plaćanje (NS NAT) je platforma koja objedinjuje funkcionalnosti, plaćanja, prikupljanja, evidencije rasknjižavanja uplata u vezi sa svim administrativnim taksama, naknadama, propisanim zakonima Crne Gore. Ovim sistemom omogućeno je građanima da administrativne takse, naknade i dr. plaćaju elektronski platnim karticama bez dolaska na šaltere institucija putem *web* portala <https://eplacanje.gov.me>. Na ovaj način se štedi vrijeme i novac građana jer su oslobođeni plaćanja provizije ukoliko preko ovog sistema plaćaju administrativne takse.

Sva plaćanja javnih prihoda se evidentiraju u sistemu za kontrolu koji je organima državne uprave dostupan na <http://ekontrola.gov.me>, što omogućava laku provjeru i statističku obradu naplate. Implementacijom ovog sistema znatno se smanjuje mogućnost zloupotreba, što se odražava na veće prihode u budžetu.

U toku 2023. godine, sistem je unaprijeđen kako bi građanima bilo omogućeno da na što jednostavniji način plate neku uslugu. Unapređenje sistema se ogleda u implementaciji novog kanala plaćanja državnih administrativnih taksi i ostalih plaćanja iz nadležnosti organa državne uprave.

U okviru **CEFTA-e**, je uspostavljena "Tehnička radna grupa za smanjenje trgovinskih troškova". Sastanak Tehničke radne grupe o smanjenju troškova trgovine održan je 27. marta 2023. godine, i imao je za cilj razmatranje stavova i komentara na nacrt Odluke o smanjenju trgovinskih troškova, kao i provjeru i potvrđivanje sastavljenih lista taksi i naknade koje su dostavljene CEFTA Sekretarijatu za period od 4 godine (2019-2022). Na sastanku Radne grupe je zaključeno sljedeće: tehnički stručnjaci su potvrdili da se takse i naknade neće povećavati, dok će se napori na definisanju metodologije i mogućeg predloga za smanjenje trgovinskih troškova nastaviti. Nadležni resori će u saradnji sa CEFTA Sekretarijatom nastojati da identifikuju svaku mogućnost podrške (od bilo koje donatorske organizacije) u definisanju metodologije i mogućeg predloga za smanjenje trgovinskih troškova.

U kontekstu STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama, a u dijelu pravne tekovine (dio uvoznih/izvoznih dozvola koje su u nadležnosti **Ministarstva ekonomskog razvoja**), ista se kontinuirano usaglašava s EU legislativom i u ovom smislu nije bilo otvorenih pitanja. Takođe, u dijelu nadležnosti Ministarstva ekonomskog razvoja (*Foreign trade regime for controlled goods*)

---

² Shodno novoj Uredbi o organizaciji i načinu rada državne uprave od 31. X 2023, istu će biti potrebno ažurirati u dijelu nadležnih organa i njenih predstavnika.

obuke se odvijaju preko: CTP - Commonwealth Trading Partners, Inc, EU P2P Export Control Programme for Dual-Use Goods, RACVIAC - Centre for Security Cooperation and the Verification Research, SEESAC - South Eastern and Eastern Europe Clearinghouse for the Control of Small Arms and Light Weapons, BAFA - Federal Office of Economics and Export Control from Germany, EU P2P Export Control Programme for Dual-Use Goods, CCSI - Compliance & Capacity Skills International, LLC, EXBS - Export Control and Related Border Security Assistance.

Uprava za bezbjednost, hrane, veterinu i fitosanitarne poslove predlaže redovno usklađivanje propisa sa propisima EU u procesu pridruživanja Crne Gore EU što se odnosi i na racionalizaciju formalnosti, dokumentaciju i takse. U tom smislu, izrađuju se Instrukcije za postupanje inspektora kojima se obezbjeđuje ujednačen rad inspektora i povećava efikasnost rada. Dodatno, svake godine se donosi Plan službenih kontrola, prilikom čijeg donošenja se vrši redovno ažuriranje (godišnje), ali i revizija propisanih formalnosti, dokumentacije, instrukcija, kao taksi i naknada u vezi sa uvozom ili izvozom u cilju minimiziranja opterećenja poslovne zajednice. Sve eventualne promjene koje utiču na poslovnu zajednicu se objavljuju na sajtu (<https://www.gov.me/clanak/propisi-iz-oblasti-zdravstvene-zastite-bilja>; <https://www.gov.me/clanak/novi-propisi-i-uslovi-iz-oblasti-zdravstvene-zastite-bilja>).

U okviru CEFTA-e, Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove intenzivno i aktivno je radila na implementaciji odluke o "Voću i povrću". Uz podršku GiZ-a održavani su redovni sastanci na regionalnom nivou, ali i intersektorski sastanci sa predstavnicima carine uz uspješno sprovođenje zajedničkih akcija na pregledima drvenog materijala za pakovanje. Ujednačavanje procedura na regionalnom nivou takođe je važan doprinos usklađivanju i racionalizaciji formalnosti, dokumentacije i taksi. Dodatno, aktivno učestvovanje Uprave za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove na implementaciji Projekta SEED+ (Sistemska razmjena elektronskih podataka) u okviru CEFTA Sporazuma je doprinos unapređenju i olakšavanju trgovine i regionalne ekonomske integracije omogućavanjem redovne i sistematske razmjene podataka među CEFTA Stranama u oblasti fitosanitarnih, veterinarskih, carinskih i farmaceutskih poslova, u skladu sa pravnim tekovinima EU i praksama država članica EU. Projekat je okupio predstavnike carina, fitosanitarnih i veterinarskih službi CEFTA Strana, predstavnike Evropske komisije i italijanske carine, koji su partneri na projektu.

U okviru SEED+ razvija se i CEFTA TRACES NT digitalna platforma koja omogućava razmjenu informacija i dokumenata uključujući elektronsko izdavanje sertifikata i ulaznih dokumenata koji će biti štampani iz SEED+ softvera, a zatim ovjereni/potpisani od strane ovlaštenog inspektora. Strateški cilj je uvođenje e-sertifikata, što će dovesti do trgovine bez papira. Takođe, biće obezbijedena razmjena informacija o neusaglašenim pošiljkama čime se olakšava upravljanje rizikom od neusaglašenih odnosno pošiljki odbijenih na graničnim prelazima. Projekat je obezbijedio obuke i pripremio tehničke i korisničke dokumente, uz obezbjeđivanje ukupne bezbjednosti podataka i platforme i pružanje podrške i održavanja. Upotrebom CEFTA TRACES NT doprinosi se smanjenju vremena čekanja na graničnim prelazima, uz blagovremene, kvalitetne i efikasne procedure inspekcije. Dodatno projekat obezbjeđuje i razmjenu podataka na međunarodnom nivou - sa IPPC ePhito Hub-om - elektronskim sistemom za razmjenu informacija i sertifikaciju u okviru IPPC -a (Međunarodna Konvencija za zaštitu biljaka), čime bi se obezbijedila elektronska sertifikacija izvan granica CEFTA Sporazuma.

3) Implementiranje procedura pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba - obuhvata set mjera (poput proširenja primjene pojednostavljenih postupaka i ovlašćenih privrednih subjekata, uvođenje sistema obrade prije dolaska robe i ubzanje protoka kvarljive robe), koje imaju za cilj smanjenje vremena potrebnog za okončanje svih procedura u prekograničnom prometu, čija će se uspješnost pratiti kroz redovno sprovođenje Studije mjerenja prosječnog vremena puštanja roba.

Crna Gora primjenjuje **ново carinsko zakonodavstvo**, koje je u najvećem dijelu usaglašeno sa carinskim propisima EU. Primjena novog Carinskog zakona („Sl. list CG”, broj 86/22) je počela 11.

februara 2023. godine. Uredba o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti („Sl. list CG”, broj 26/23) je počela da se primjenjuje 7. marta 2023. godine. Donošenjem navedenih propisa stvoreni su normativni preduslovi da se carinski postupci i carinske formalnosti u Crnoj Gori sprovode na isti način kao i u državama članicama EU.

U tom smislu, **Uprava carina** je započela sa procjenjivanjem odluka o primjeni pojednostavljenih carinskih postupaka, jer je došlo do promjene propisa koji utiču na ove odluke. Na ovaj način će se do marta 2025. godine, odnosno u propisanom roku, urediti pojednostavljeni postupci u skladu sa novim carinskim propisima.

U kontekstu praćenja smanjenja vremena koje je neophodno za puštanje robe s aspekta graničnih procedura, a koje su u direktnoj vezi s obavezama iz Sporazuma o trgovinskim olakšicama, druga Studija mjerenja prosječnog vremena puštanja robe je sprovedena u periodu od 20. novembra 2021. do 30. decembra 2021. godine - [Studija mjerenja prosječnog vremena puštanja robe - 2021. \(www.gov.me\)](http://www.gov.me), a sljedeće mjerenje je planirano za 2024. godinu.

Uprava za bezbjednost, hrane, veterinu i fitosanitarne poslove postupa po propisima iz nadležnosti koji su usklađeni s EU i vrši implementaciju procedura pojednostavljenog i ubrzanog puštanja roba. Kao najveća prepreka za uspješnu implementaciju identifikovani su infrastrukturni nedostaci graničnih prelaza i nepostojanje uslova za vršenje propisanih inspeksijskih procedura. Dodatno, na implementaciju negativno utiču i uslovi diktirani položajem i veličinom graničnog prelaza, prilazni putevi (kanjoni i slično), što svakako predstavlja veliki izazov za implementaciju svake mjere iz seta mjera (poput proširenja primjene pojednostavljenih postupaka i ovlašćenih privrednih subjekata, uvođenje sistema obrade prije dolaska robe i ubzanje protoka kvarljive robe), a koje imaju za cilj smanjenje vremena potrebnog za okončanje svih procedura u prekograničnom prometu. Redovno sprovođenje Studije mjerenja prosječnog vremena puštanja roba trebalo bi da osim procedura i postupaka izvrši identifikaciju infrastrukturnih nedostataka koji utiču na implementaciju. U sklopu pregovora za Poglavlje 12 - Bezbjednost hrane, veterina i fitosanitarna politika su obezbijedena IPA finansijska sredstva za izgradnju tri granična inspeksijska mjesta radi ispunjenja infrastrukturnih zahtjeva EU za vršenje veterinarskih i fitosanitarnih kontrola na graničnim prelazima (Božaj, Kula i Aerodrom Podgorica).

Sanitarna inspekcija je odobrila da se kontrola subjekata kojima je odobren pojednostavljeni postupak u skladu sa carinskim propisima sprovodi u njihovim skladištima.

4) Unapređenje saradnje i povećanje efektivnosti graničnih kontrola - ima za cilj uspostavljanje i razvoj potpuno funkcionalnog sistema za upravljanje rizikom koji će obezbijediti identifikaciju i fokusiranje na pošiljke visokog rizika, razmjenu informacija i vršenje zajedničkih kontrola, kako bi se omogućio adekvatan balans između olakšavanja trgovine i zaštite javnih interesa.

Uprava carina je tokom 2023. godine radila na implementaciji CTS - *Cargo Targeting Sistema*, koji se odnosi na elektronsku evidenciju dolaska kontejnera pomorskim saobraćajem u Carinsku ispostavu Slobodna zona Bar. Pomenuti sistem je donacija Svjetske carinske organizacije - *WCO* i implementira se uz finansijsku pomoć Vlade Velike Britanije, tj. *Border Patrol*. Implementacijom ovog sistema omogućiće se vršenje analize rizika prije dolaska kontejnera u Luku Bar, brže otpuštanje pošiljki koje ne predstavljaju rizik, kao i elektronska evidencija kontejnera koji ulaze u Luku Bar. Primjena ovog sistema je planirana za 2024. godinu.

Takođe, tokom 2023. godine su sprovedene aktivnosti na realizaciji GIZ projekta "Podrška digitalizaciji trgovinskih procedura u poštanskom i pomorskom saobraćaju", kojim će se implementirati najava pošiljki u poštanskom i pomorskom saobraćaju, koji traje do kraja juna

2024. godine. Ovaj sistem će doprinijeti modernizaciji procedura, efikasnosti analize rizika i ubrzanju procesuiranja pošiljki u pomorskom i poštanskom saobraćaju.

Uprava za bezbjednost, hrane, veterinu i fitosanitarne poslove postupa po propisima iz nadležnosti koji su usklađeni s EU čiji je sastavni dio i unapređenje saradnje i povećanje efektivnosti graničnih kontrola. U cilju uspostavljanja i razvoja potpuno funkcionalnog sistema za upravljanje rizikom, koji će obezbijediti identifikaciju i fokusiranje na pošiljke visokog rizika, razmjenu informacija i vršenje zajedničkih kontrola, kako bi se omogućio adekvatan balans između olakšavanja trgovine i zaštite javnih interesa. Na graničnim prelazima još uvijek ne postoji uvezan sistem graničnih organa, na čemu dodatno treba raditi s obzirom na različite uloge organa na graničnim prelazima što podrazumijeva i različite rizike. Evidentno, nedovoljan broj inspektora takođe direktno utiče na efikasnost.

Uprava za inspeksijske poslove razvija sistem za upravljanje rizikom. Implementacija sistema se odvija fazno, s obzirom na obimnost procesa koje pokriva, te kadrovskih kapaciteta i pandemije korona virusa. Prvi modul koji je implementiran je EDMS (elektronska razmjena dokumenata), i to 1. januara 2021. godine. U maju 2023. godine je određen broj inspekcija počeo sa korišćenjem ovog sistema i kontinuirano se radi na priključivanju novih.

Ministarstvo unutrašnjih poslova kontinuirano radi na unapređenju integrisanog upravljanja granicom, uključujući saradnju na nacionalnom i međunarodnom nivou. Tokom 2023. godine ponovljene su inicijative susjednim državama za sprovođenje sporazuma o graničnim prelazima i pograničnom saobraćaju, koji do sada nijesu implementirani. Preduzimaju se aktivnosti na poboljšanju funkcionalnosti zajedničkog graničnog prelaza Vračenovici (CG) – Deleuša (BiH), na teritoriji Crne Gore, adekvatnim pozicioniranjem kontrolnih kabina. BiH je upućena inicijativa da se unaprijede procedure granične kontrole na zajedničkim graničnim prelazima – vršenjem graničnih provjera od strane graničnih policija samo na ulasku u državu, principom jednog zaustavljanja. Predloženo je da, u tom smislu, Grupacija Svjetske banke uradi softversko rješenje o mogućnosti uvezivanja IT sistema razmjenom podataka u realnom vremenu i bezbjednu razmjenu informacija.

5) Proširenje automatske obrade i elektronske razmjene podataka - podrazumijeva razvoj i umrežavanje informacionih sistema organa nadležnih za prekogranični promet kojima se unapređuje komunikacija i razmjena podataka između nadležnih organa, kao i između njih i privrednih subjekata, čime se izbjegava dupliranje i smanjuje vrijeme zadržavanja robe.

Uprava carina je počela sa primjenom novog Carinsko-informacionog sistema 7. novembra 2023. godine, poslije više od 20 godina korišćenja starog sistema. Sa početkom primjene novog Carinskog informacionog sistema, počeo je sa radom i carinski *Help Desk*, što se pokazalo dobrim rješenjem, jer su i privreda i carinski službenici imali jednu kontakt tačku za prijavu problema. Neophodno je nastaviti sa kadrovskim jačanjem *Help Desk-a*, kako bi odgovorio svim zadacima koji su pred carinskom službom u narednom periodu. Novim sistemom Crna Gora se približila carinskim sistemima razvijenih evropskih država i isti je predmet nadogradnje u okviru IPA projekta u cilju omogućavanja podnošenja dokumentacije koja se prilaže uz carinsku deklaraciju elektronskim putem upotrebom Carinsko-informacionog sistema. Osim ovog, nadogradnja se odnosi i na kreiranje e-arhive i nadogradnju modula koji su sastavni dio Sistema za analizu rizika. Tokom 2023. godine je izrađena nadogradnja i predstavljena od strane ugovarača. Testiranje ovog sistema je počelo u januaru 2024. godine.

Tokom 2023. godine je testiran Sistem carinskih odluka, koji je razvijen u okviru IPA projekta i dostavljeni su rezultati testiranja ugovaraču. Ovaj sistem će omogućiti elektronsko podnošenje i obradu zahtjeva za donošenje 29 carinskih odluka, i isto će imati direktan uticaj na smanjenje troškova i vremena poslovanja. Sistem je izrađen na osnovu specifikacija EK.

Nakon stupanja na snagu Carinskog zakona i Uredbe o bližem načinu sprovođenja carinskih postupaka i carinskih formalnosti Uprava carina je ažurirala program ovlaštenog privrednog subjekta (AEO) Crne Gore. U skladu sa najvišim EU standardima u oblasti saradnje i partnerstva između carine i biznis zajednice Uprava carina je do sada dodijelila AEO status za četiri privredna subjekta, koji imaju status AEO za carinska pojednostavljenja i za sigurnost i bezbjednost. U okviru GIZ projekta "Podrška regionalnoj ekonomskoj integraciji", zatražena je ekspertaska pomoć za pripremu za podnošenje zvaničnog zahtjeva CEFTA Sekretarijatu za validaciju AEO programa, čime bi privrednici s ovim statusom mogli da uživaju benefite u CEFTA Stranama. U okviru projekta održano je više *online* radionica i u Crnoj Gori, izrađeni dokumenti koji su sastavni dio AEO programa i uspješno realizovana pilot validaciona misija u Podgorici u periodu 18-20. septembra 2023, uz učešće i predstavnika CEFTA Sekretarijata i predstavnika Uprave za indirektno oporezivanje BiH. U skladu sa nalazima ove misije, Uprava carina je krajem oktobra 2023. godine podnijela zahtjev CEFTA Sekretarijatu za validaciju AEO Programa. Uz podršku CEFTA Sekretarijata, tokom 2023. godine radilo se na uspostavljanju regionalne baze AEO, u kojoj je Uprava carina aktivno participirala.

Projekat „*Trgovinske i transportne olakšice na Zapadnom Balkanu*“ se finansira kreditnim sredstvima Svjetske banke (IBRD). Ugovor o zajmu na iznos od 14,500,000 EUR, sa Svjetskom bankom potpisan je 13. februara 2023. godine i isti je postao efektivan 28. septembra 2023. godine. Vezano za Sporazum o trgovinskim olakšicama - TFA, jedna od četiri komponente navedenog projekta je *Olakšavanje kretanja roba preko Zapadnog Balkana* i ista obuhvata projektovanje, izradu i implementaciju rješenja Jedinственog nacionalnog šaltera u prekograničnoj trgovini (*Single Window*), a koji se odnosi na implementaciju obaveza po osnovu člana 10.4. TFA. Za uspostavljanje nacionalnog jedinstvenog šaltera planirana su sredstva u iznosu od oko 4,5 mil EUR. U pripremi za realizaciju ove aktivnosti izrađena je Mapa puta – „*Blueprint*“ – za razvoj i implementaciju nacionalnog jedinstvenog šaltera Crne Gore. Mapa puta naglašava glavne komponente programa implementacije jedinstvenog šaltera u prekograničnoj trgovini koji su primjenljivi na okolnosti u Crnoj Gori. U skladu sa preporukama iz Mape puta, u toku je izrada projektnih zadataka za angažovanje eksperta/konsultanta koji treba da pruži podršku upravljanju, izvrši pravnu analizu, izradi nacrt Zakona o jedinstvenom šalteru i istovremeno sprovodi nadzor i osigura kvalitet sprovođenja projekta.

Uprava za bezbjednost, hrane, veterinu i fitosanitarne poslove postupa po propisima iz nadležnosti koji su usklađeni s EU čiji je sastavni dio i proširenje automatske obrade i elektronske razmjene podataka – koji podrazumijeva razvoj i umrežavanje informacionih sistema organa nadležnih za prekogranični promet kojima se unapređuje komunikacija i razmjena podataka između nadležnih organa, kao i između organa i privrednih subjekata, čime se izbjegava dupliranje i smanjuje vrijeme zadržavanja robe. U cilju uspostavljanja i razvoja potpuno funkcionalnog sistema za upravljanje rizikom koji će obezbijediti identifikaciju i fokusiranje na pošiljke visokog rizika, razmjenu informacija i vršenje zajedničkih kontrola, kako bi se omogućio adekvatan balans između olakšavanja trgovine i zaštite javnih interesa Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove je u sklopu pregovora za Poglavlje 12 obezbijedila IPA finansijska sredstva za uspostavljanje Fitosanitarnog informacionog sistema. Veterinarski informacioni sistem je u završnoj fazi. U okviru SEED+ razvija se i CEFTA TRACES NT digitalna platforma koja omogućava razmjenu informacija i dokumenata uključujući elektronsko izdavanje sertifikata i ulaznih dokumenata koji će biti štampani iz SEED+ softvera, a zatim ovjereni/potpisani od strane ovlaštenog inspektora.

Ministarstvo javne uprave preduzima aktivnosti na unaprijeđenju Jedinственog sistema za elektronsku razmjenu podataka (JSERP). Platforma JSERP obezbjeđuje komunikaciju između postojećih informacionih sistema i registara u okviru javne uprave i bržu razmjenu informacija između građana i uprave, omogućavajući automatizovanu razmjenu i upotrebu velikih količina podataka iz državnih registara, te je samim tim i pružanje usluga elektronskim putem značajno poboljšano. Automatska razmjena podataka uveliko olakšava posao i službenicima u javnoj

upravi, smanjujući obim i količinu posla, dok se istovremeno s druge strane efikasnije pružaju usluge građanima i privredi. Zahvaljujući razmjeni podataka preko ovog sistema, realizuje se niz elektronskih usluga iz različitih domena djelovanja javne uprave prema samoj upravi, građanima i privredi.

Pristup sistemu ima 19 institucija, dok je u Metaregistru prijavljeno oko 40 registara. Trenutno su aktivne elektronske razmjene podataka između 17 parova registara, između kojih se odvija razmjena podataka putem različitih *web* servisa. Tokom 2023. godine, bilo je preko 2,5 miliona upita preko ovog sistema.

U toku je priprema tenderskog postupka za unapređenje navedenog sistema odnosno izradu informacionog sistema za digitalizaciju/automatizaciju poslovnih procesa sa modulom za razmjenu i integraciju podataka, a koji će omogućiti brže i jednostavnije pristupanje novih institucija platformi, veći integritet podataka, jednostavniji *interfejs* za administraciju, čuvanje *logova* razmjene u mašinski čitljivom formatu, kao i veću sigurnost sistema u skladu sa implementacijom novih bezbjedonosnih alata.

IV-Izazovi i preporuke u radu Savjeta za trgovinske olakšice

IZAZOVI	PREPORUKE
<p>Analizirajući rezultate reformskog procesa u izvještajnom periodu potvrđena je važnost političkog nivoa podrške i potreba da bude obezbijeđen kontinuitet u radu Savjeta. U tom smislu, uočeno je i djelimično razumijevanje složenosti koncepta trgovinskih olakšica i zahtjeva koji proističu iz STO Sporazuma o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnog protokola 5.</p>	
<p>Česte izmjene u organizacionoj strukturi i u menadžmentu nadležnih organa koji su zastupljeni u Savjetu dovode do diskontinuiteta rada imenovanih članova Savjeta i Koordinacionog tijela. Navedeno može ometati efikasno učešće u diskusijama, procesima donošenja odluka i implementaciji inicijativa usmjerenih na ispunjavanju obaveza, po ovom pitanju.</p> <p>Nedostatak sveobuhvatnog razumijevanja (dijela članova Savjeta i Koordinacionog tijela) specifičnih obaveza i mogućnosti koje predstavljaju međunarodni sporazumi kao što su STO Sporazum o olakšavanju trgovine i CEFTA Dodatni protokol 5. Navedeno se može pripisati ograničenom pristupu specijalizovanim programima obuke ili resursima koji se fokusiraju na olakšavanje trgovine i detalje relevantnih međunarodnih sporazuma.</p>	<p>Razviti i implementirati sveobuhvatne programe obuke prilagođene potrebama članova Savjeta. Ovi programi treba da pokriju osnove olakšavanja trgovine, specifičnosti Sporazuma STO o olakšavanju trgovine i Dodatnog protokola 5 CEFTA-e, uključujući studije slučaja i najbolje prakse iz drugih zemalja.</p> <p>U saradnji sa međunarodnim donatorima organizovati radionice koje će voditi nacionalni, regionalni i međunarodni stručnjaci za olakšavanje trgovine i predstavnici organizacija poput CEFTA-e, WTO-a, WBG, GIZ, EU i UNCTAD-a.</p> <p>Osigurati da članovi Savjeta redovno dobijaju ažurirane informacije o razvoju događaja u vezi sa STO sporazumom i CEFTA protokolima. Ovo može uključivati informisanje o novim smjernicama,</p>

	<p>zahtjevima usklađenosti i mogućnostima za tehničku pomoć.</p> <p>Intenzivirati rad Savjeta i Koordinacionog tijela i na taj način osnažiti podršku započetim reformama. U tom smislu, neophodno je jačati saradnju između državnih organa, posebno između državnih organa koji imaju nadležnost na granici.</p>
<p>Limitirana aktivnosti predstavnika privatnog sektora u okviru Savjeta i Koordinacionog tijela, posebno u pogledu inputa o barijerama sa kojima se suočavaju u svom poslovanju, a koji se odnose na prekograničnu trgovinu i u pogledu inicijativa za promjene regulative ili prakse. Navedeno može ometati sposobnost Savjeta da riješi stvarne trgovinske barijere i pojednostavi procese koji direktno utiču na poslovnu zajednicu.</p>	
<p>Djelimično razumijevanje procesa rada Savjeta od strane privatnog sektora i mogućeg doprinosa za unaprijeđenje politike i regulative. To može dovesti do propuštenih prilika za angažman.</p>	<p>Održavati kontinuirani dijalog sa predstavnicima privatnog sektora kako bi se bolje razumjele njihove potrebe u razvoju i kako Savjet može bolje poslužiti kao platforma za rješavanje ovih potreba.</p> <p>Sagledati postojeće i uspostaviti jasne, direktne i prilagođene kanale komunikacije za privatni sektor da iznese otvorena pitanja i predloge za rješavanje istih.</p> <p>U kontinuitetu isticati slučajeve u kojima je doprinos privatnog sektora doveo do značajnih promjena ili poboljšanja, u ovoj oblasti. Pomenuto može motivisati dalje učešće demonstrirajući efikasnost njihovog doprinosa.</p>
<p>Nepostojanje sveobuhvatnog programa olakšavanja trgovine nakon isteka Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022</p>	
<p>Nakon isteka Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022, javila se potreba za jedinstvenim, sveobuhvatnim programom koji bi mogao koordinirati i integrisati različite sektorske inicijative usmjerene na racionalizaciju i unapređenje trgovinskih procesa.</p> <p>Posljedice i osnovni faktori koji doprinose ovom izazovu uključuju: Fragmentirane inicijative: Bez sveobuhvatnog programa, naponi pojedinih članova Savjeta i drugih zainteresovanih strana su postali fragmentisani. Pomenuto može dovesti do neefikasnosti, sa preklapajućim projektima i inicijativama koje možda nijesu u skladu sa</p>	<p>Izraditi novi sveobuhvatni srednjoročni Program za olakšavanje trgovine s Akcionim planom.</p> <p>Program treba razvijati na bazi procjene rezultata Strategije trgovinskih olakšica 2018-2022.</p> <p>Kroz program javne rasprave uključiti širok spektar zainteresovanih strana u proces razvoja novog programa za olakšavanje trgovine. Navedeno uključuje predstavnike privatnog sektora, vladinih agencija, akademske zajednice i drugih zainteresovanih strana. Angažman zainteresovanih strana je ključan za osiguranje da program identifikuje</p>

<p>širim ciljevima olakšavanja trgovine ili najhitnijim potrebama privrede.</p> <p>Nedostatak smjernica i prioriteta: Strateški okvir daje smjernice i pomaže u određivanju prioriteta akcija na osnovu njihovog potencijalnog uticaja na olakšavanje trgovine. U nedostatku navedenog, postaje izazov efikasno alocirati resurse ili se fokusirati na inicijative koje nude najveći povrat u smislu smanjenih troškova u dijelu koncepta trgovinskih olakšica i poboljšane efikasnosti.</p> <p>Nedosljedna implementacija i rezultati: Uspjeh napora za olakšavanje trgovine zavisi od dosljedne implementacije u različitim sektorima i usklađivanja sa najboljim međunarodnim praksama i obavezama, kao što su one navedene u STO Sporazumu o trgovinskim olakšicama i CEFTA Dodatnom protokolu 5. Bez kvalitetnog programa, postizanje konzistentnosti i mjerenje rezultata postaje izazov.</p> <p>Izazovi angažovanja zainteresovanih strana: Sveobuhvatni program služi kao platforma za uključivanje širokog spektra zainteresovanih strana, uključujući privatni sektor, u smislen dijalog o potrebama i rješenjima za olakšavanje trgovine. Odsustvo takvog okvira može ometati efektivno angažovanje zainteresovanih strana i ograničiti mogućnosti za zajedničko rješavanje otvorenih pitanja.</p>	<p>stvarne potrebe i izazove sa kojima se suočava privreda, ali i da je u skladu sa najboljim međunarodnim praksama.</p> <p>Na osnovu procjene i konsultacija sa zainteresovanim stranama, identifikovati prioritetne oblasti za novi program olakšavanja trgovine. Ove oblasti treba da se pozabave trenutnim i novim izazovima u trgovini, tehnološkom napretku i već preuzetim međunarodnim obavezama.</p> <p>Potrebno je definisati jasne, mjerljive ciljeve za program olakšavanja trgovine, zajedno sa ključnim indikatorima učinka za praćenje napretka. Ciljevi bi trebali biti <i>SMART</i> (specifični, mjerljivi, ostvarivi, relevantni i vremenski ograničeni) kako bi se olakšala efikasna implementacija i evaluacija.</p> <p>Osigurati da program obezbjeđuje kohezivni okvir koji integriše različite sektorske inicijative, izbjegavajući dupliranje napora i osiguravajući da su resursi optimalno raspoređeni. Navedeno zahtijeva uspostavljanje mehanizama za koordinaciju i komunikaciju između različitih vladinih resora i ostalih zainteresovanih strana uključenih u olakšavanje trgovine.</p> <p>Razviti detaljan plan implementacije koji definiše korake, rokove i zahtjeve za resursima za svaku komponentu programa olakšavanja trgovine. Navedeno bi trebalo da uključi identifikaciju izvora finansiranja, kako domaćih tako i međunarodnih, i istraživanje mogućnosti za tehničku pomoć međunarodnih organizacija.</p> <p>Uspostaviti snažan okvir za praćenje i evaluaciju (<i>M&E</i>) za praćenje implementacije i uticaja programa olakšavanja trgovine. Osigurati da se razvoj i napredak programa olakšavanja trgovine transparentno saopštavaju javnosti i zainteresovanim stranama. Ovo uključuje redovno ažuriranje, javne konsultacije i izvještaje o rezultatima i izazovima.</p>
Slaba vidljivost Savjeta za trgovinske olakšice	
<p>Pitanje slabe vidljivosti Savjeta je značajno jer može uticati na efikasnost Savjeta,</p>	<p>Razmotriti razvijanje sveobuhvatne komunikacione strategije koja ističe jasne</p>

<p>angažovanje zainteresovanih strana i ukupan uspjeh inicijativa za olakšavanje trgovine. Visoka vidljivost je neophodna za podsticanje transparentnosti, učešća privatnog sektora i drugih zainteresovanih strana, ali i u dijelu uspješne implementacije mjera za olakšavanje trgovine.</p>	<p>ciljeve, ciljnu grupu, ključne poruke i kanale komunikacije. Strategija bi trebala da ima za cilj podizanje svijesti, promovisanje rezultata Savjeta i upoznavanje sa načinima na koje se zainteresovane strane mogu uključiti.</p> <p>Iskoristiti digitalne platforme, uključujući i eventualno kreiranje namjenske <i>web</i> stranice Savjeta i kanale društvenih medija. Pomenuto ima za cilj redovno objavljivanje novosti, postignutih rezultata i informacija o inicijativama za olakšavanje trgovine. Predložene platforme mogu poslužiti kao pristupne tačke angažmana za širok spektar zainteresovanih strana.</p> <p>Organizovanje javnih događaja, poboljšanje odnosa sa medijima, objavljivanje redovnih izvještaja i biltena, saradnja sa međunarodnim organizacijama i učešće na međunarodnim forumima, konferencijama i zajedničkim projektima može poboljšati status i kredibilitet Savjeta.</p>
--	--